imprimé sur www.torah-box.com/torah-pdf

ג: ביצה פרק ראשון ביצה

אבל כופה עליה בלי. פירש רש"י דמהכי כרייתא פריך התם לר' יצחק דאמר דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל והוא תיכף צריך למקומו ומכאן פוסקין דהא דקי"ל דדבר שנלאכתו לאיסור אסור (ג) אינו אלא דוקא שאינו צריך גופו או לצורך מקומו אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי ואם התחיל לטלטלו בשביל שצריך לגופו או למקומו מותר להוליכו אפילו במדרי אם יכלה להא חזינא הכא דהותיל וצריך למקומו או לגוף הכלי כופהו על הביצה:

רבינא אמר לעולם לא תיפוך ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו בראשון נמי שריא דאוכלא דאפרת הוא אלא לדידכו אודו לי מיהת דבשני שריא דשתי קדושות הן ואמרי ליה רבנן לא קדושה אחת היא רבינא בריה דרב עולא אמר הכא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ור' יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה מיתיבי אאחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה באבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר וספיקא אסורה וואם נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי משום גזרה ספיקא דרבנן היא וכל ספיקא דרבנן לקולא ו(א"ל) סספיקא אתאן לספק טרפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק יו"ט ספק חול הוי ודבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק טרפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא וכי תימא ביצה חשובה ולא בטלה הניחא למ"ד וכל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דתנן ומי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו דברי ר' מאיר וחכמים אומרים יעלו באחת ומאתים שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר' עקיבא אומר שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית ור' עקיבא מוסיף אף כברות של בעל הבית הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם ואתמר עלה דבי יוחנן אמר את שדרכו למנות שנינו ור' שמעון בן לקיש אמר כל שדרכו למנות שנינו הניחא לר' שמעון בן לקיש אלא לרבי יוחנן מאי איכא למימר אמר רב פפא האי תנא תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל וכל שכן בדאורייתא דתנן ליטרא קציעות שדרסה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה על פי בית ואינו יודע באיזו חבית דרסה על פי כורת ואינו יודע באיזו כורת דרסה ר' מאיר אומר ר' אליעזר אומר

ביטול כלאים וערלה באחד ומאתים: שהיה ר' מאיר אומר. כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר' מאיר אומר הותיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: **וחכמים אומרים.** כל פירות שבעולם בטלים חוץ משאר דברים הללו המנויין כאן שהן משוכין מאד: פרך ואגוזי מקומות הן: **קולחי.** קלחי כרוזין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של מ"י היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (דף קיא):: **הראוי לערלה ערלה.** אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה: **והראוי לכלאי הכרם.** כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וכברות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן באיסור כלאי הכרם: **אם שדרכו לימנות שנינו.** כמילתיה דר' מאיר: **הניחא לר' שמעון בן לקיש.** איכא לאוקמה לברייתא דלעיל דקתני ביצה לא בטלה כר' מאיר: **האי תנא.** דלאיירי גבי ליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאיירי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: **וכ"ש.** ביצה טרפה: **ליטרא קציעות.** תמיה שנתייבשו בשדה וקלנן במקלעא והוא שם כלי העשוי לכך ומותכין בו עוקצי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה והוא נקרא עגולי דביצה וכשבאין למוכרן מפרידן במגריפה ומוכרן במשקל ליטרא: **שדרסה ע"פ.** כלי שאמו עגול שבו עושין העגולין: **ואינו יודע באיזה עגול.** אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו: **רבי מאיר אומר.** כן נתלבן ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה ר' אליעזר אומר אף על פי שאין לכורות תחתונות בספק למוע מלטרפות התחתונות אל הפומין של כל העגולין הללו: **רבינא אמר.** הא דקאמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה לא תיפוך: **אוכלא דאפרת הוא.** וכיון דמשום שמיטה ליכא משום משקין שזכו נמי ליכא בעומדת לגמילה. **לדידכו.** דאמריתו לה אף בשני נהי נמי דאית לכו בביצה גזירת משקין שזכו ואפילו בתרנגולת העומדת לגמילה: **אודו לי מיהת דבשני שריא. דחד** מינייהו חול הוא: **קדושה אחת היא.** ולא דמו לשאר ימים טובים דהנך לאו משום שפקא אתקון לאף בזמן ב"ד היו עושין אותם שני ימים אם כאו עדים מן המנחה ולמעלה כדאמרינן בר"ה (דף ל.): **רבינא בריה דרב עולא אמר.** רבי יהודה אדר' יהודה מעיקרא לא תקשי להא דקאמר בשני אין בראשון לא בעומדת לביצים קאמר ומשום מוקצה ולא משום משקין שזכו: **מיתיבי.** אהנך אמוראי קמאי דאפלוג בטעמא דבית הלל דאמרי: **לכסות בה את הכלי.** פי' לגוזות: **לסמוך בה.** זוקפה כנגד מודה וסומך בה: **אבל כופה עליה בו.** ואע"ג דהיא אינה מיטלת ממטלטלין את הכלי לגוזכה ולאפוקי מדר' יצחק דאמר (שבת דף מג.) אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת ואיהו מוקי לה בצריך למקומו של כלי: **וספקא.** של זו אסורה. קא סלקא דעתך ספק גולדה ביו"ט ספק בחול אסורה ביו"ט: **ספק דרבנן היא.** דאפי' ודאי משום גזירה הוא דאתסר וכי הוא לה ספיקא הוי ספק במידי דאסור מדרבנן: **לספק טריפה.** ספק גולדה מתרנגולת טרפה. ולאו ביו"ט קאי ואיירי דאיירי באיסור ביצה איירי נמי בהא: **שיש לו מתירין.** שיכול לאכלו אחר יו"ט בהיתר גמור: **אפילו באלף לא בטיל.** ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות אחמור רבנן הוחיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול: **הניחא למ"ד.** לקמן: **כל שדרכו לימנות שנינו.** כמשנת ערלה כדלקמן דלא בטיל משמע כל דבר שיש בו אדם המקפידין עליו מפני חשיבותו למכרו במנין ביצה נמי הרבה מוכרין אותה במנין: **אלא למאן דאמר אם שדרכו.** דמשמע אם המיוחד לכן שאין אדם מוכרו באומד: **מאי איכא למימר.** הרי ביצה הרבה (א) נמכרת באומד אלא במנין: **אלמן.** מין קטנית (ב) למתק קדירה פיעוג"ר בלע"ז: **ידלקו.** כדין כלאי הכרם שנאמר (דברים כב) פן תקדש תוקד אם לתקרבה בהנאה (ג): **יעלו באחת ומאתים.** אם נתערב אחד מהן במאתים של היתר יעלה (ד) אחד מהן וידלקו והשאר מותרין וזה שיעור ביטול כלאים וערלה באחד ומאתים: **שהיה ר' מאיר אומר.** כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר' מאיר אומר הותיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: **וחכמים אומרים.** כל פירות שבעולם בטלים חוץ משאר דברים הללו המנויין כאן שהן משוכין מאד: פרך ואגוזי מקומות הן: **קולחי.** קלחי כרוזין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של מ"י היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (דף קיא):: **הראוי לערלה ערלה.** אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה: **והראוי לכלאי הכרם.** כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וכברות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן באיסור כלאי הכרם: **אם שדרכו לימנות שנינו.** כמילתיה דר' מאיר: **הניחא לר' שמעון בן לקיש.** איכא לאוקמה לברייתא דלעיל דקתני ביצה לא בטלה כר' מאיר: **האי תנא.** דלאיירי גבי ליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאיירי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: **וכ"ש.** ביצה טרפה: **ליטרא קציעות.** תמיה שנתייבשו בשדה וקלנן במקלעא והוא שם כלי העשוי לכך ומותכין בו עוקצי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה והוא נקרא עגולי דביצה וכשבאין למוכרן מפרידן במגריפה ומוכרן במשקל ליטרא: **שדרסה ע"פ.** כלי שאמו עגול שבו עושין העגולין: **ואינו יודע באיזה עגול.** אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו: **רבי מאיר אומר.** כן נתלבן ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה ר' אליעזר אומר אף על פי שאין לכורות תחתונות בספק למוע מלטרפות התחתונות אל הפומין של כל העגולין הללו: רוזין

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ח מהל' י"ט הלכה כ סמג לאוין עה טור ש"ע א"ח סי' שכב סעיף ט סי' תקיג סעיף ג:

סח ב מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין עה טור ש"ע א"ח סי' שי סעי' ו סי' שכב סעי' ז סי' תקי"ג סעיף ד:

סט ג מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה ו טש"ע א"ח סי' תקיג סעי' ד טש"ע י"ד סי' קב סעיף ג:

ע ד מיי' פ"ח מה' י"ט הל' כ מגן שם טש"ע א"ח סי' תקי"ג סעי' ה' וטש"ע י"ד שם:

עא ה מיי' שם ופיי' מה' שם: מתלמוד לאורייתא הלכה ט מגן שם ש"ע א"ח סי' תקי"ג ס"ב:

עב א מיי' שם הלכה ג וסלי עז טש"ע י"ד סי' קי סעיף ג:

רבינו חננאל

ר' יונא אמר לעולם לא ר' פליג. ור' יהודה לדבריהם ר' רבנן קאמר להו, לדידי אילו בי"ר ראשון שריא ר' דאוכלא דאפרת הוא כו'. ר' יונא בריה דרב עולא אמר לעולם בעומדת לגדל ביצים, ור' יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה ולא ר' יא ביצה לפירות. מיתיבי אחת ביצה שנולדה בשבת ו' ביו"ט שאין מטלטלין אותה לא לכסות בה כלי ולא לסמוך בה כרעי המטה יטר, אבל כופה עליה כלי שלא תשבר וספיקא אסורה, בשלמא לרבה דאמר משום הכנה, כיון דאיכא דאורייתא היא הוי ספיקא דאורייתא לחומרא, אלא לר' יוסף ולר' יצחק דאמרי גזרה משום פירות הנ"ל שרים ומשום משקין שזכו, כל ספיקא דרבנן לא אסורה, אמאי ביצה זו אסורה, ומריק רב אידי סי' א דקתני וספיקא אסורה, אי' ביצה שנולדה ספק בי"ט ספק בחול, אלא כגון שו' תה שם תרנגולת טרפה ואי' רת שלימה, ונמצאת בקן ביו"ט זו, ואין יודעין אם הנ"ל פה ילדה או השלימה ילדו אותה, שריא אסורה, ואי' צינן בשלמא ספק יו"ט ספ' חול הוי דבר שיש לו מתירין, כלומר ביצה זו ביו"ט אסורה אבל למחר מו' ת, וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל, לפיכך הני ואם נתן בה באלף כולן אסורות, אלא ספק טרפה דבר שאין לו מתירין לעולם הוא, ובכ"ל ברובא. וכי תימא ביצה חשובה, וכל דבר שהי' חשוב לא בטיל אפי' באלף, הניחא לריש לקי' דאמר כל שדרכו לימנות שנינו, כלומר זה שכר ב במשנה את שדרכו לימנות שנינו מקדש, היה ר"ל שונה כל שדרכו לימנות מקדש, וכיון ששונה במ"ש תנו כל שדרכו, שמעינן מינד דאפילו ביצה בכללם שדר ה לימנות אחת אחת, אלא לר' יוחנן דאמר את שדר' שנינו, שאין בטלין אפילו באלף, אלו השנויין במשנתנו בלבד. והן עשרה דברים דאשכחן בירושלמי במסכת ערלה דר' יוחנן וריש לקיש, חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשין, וחד אמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשין. ש"מ דאליבה דר' איר חולקין ר' יוחנן וריל. ואלו הן עשרה השנויין במשנה. ראשון, בגר שנבעו בקליפי ערלה ונתערב באחרים כולן ידלקו דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. שני, האורג מלא הסיט הצבוע בקליפי ערלה ואינו בבגד ונתע ב באחרים ואין ידוע איזהו, ר' מאיר אומר הבגד כולו ידלק, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. שלישי, חבילי תלתן של כלא' הכרם שנתערבו באחרים כולן ידלקו דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. השלישה חולק, והוד' לו על השאר. ועל זה שנינו שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש, וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד, ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן, חביות סתומות, חילפות תרדין, קולסי כרוב, ודלעת יונית. ר"ע מוסיף אף כברות של בעל הבית. פירוש מפני שהן גדולין. ואינן [במנין] (נמנין) אלא אחד אחד. הראוי לערלה ערלה. פירוש כל מי שהוא מין אילן, כגון אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות של יין או של שמן איסורן משום ערלה, שנאמר ונטעתם כל עץ מ' אכל תחליפות תרדין וקולסי כרוב ודלעת יוונית שהן ירקות, אין איסורן אלא משום כלאים, אבל איסור ערלה אין בהן. זה ששנינו כי אין בטלין לעולם בזמן שהן שלמים, אבל אם נתפצעו האגודים, או נתפרדו הרמו ים, וכן כל כיוצא בהן, לא הוו מפי שדרכו לימנות אלא עולין באחד ומאתים. וראינו רבותינו שחשבו תשלום העשרה שהזכירו בתלמוד ארץ ישראל, כל הזבחים שנתערבו בחטאות מתת כו', והא דביצה, ותחיכה של נבלה שנתבשלה עם החתי' ות כו', ומפרש בגמרא דבכל שדרכו לימנות וכאת שדרכו לימנות פליגי. ולא סמכנו על זה הפירוש שאין משיבין את הארי שלא בפניו. וחזרנו בענייננו לפרש שמועה זו, הניחא לר"ל דאמר כל שדרכו לימנות מקדש שנינו אליבא דר' מאיר, איכא לדבריי אפילו ביצה דהא קתני ביה כל, אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו אפילו לר' מאיר, (והן) אלו העשרה שפירשנו, מאין לנו לדבות ביצה, ועמדה הקושיא אליבא דר' יוחנן: ופריק רב פפא הכי, ה התנא ששנה ביצה שנולדה בשבת כו', תנא דליטרא קציעות הוא, דסבר כל דבר שאין לו מתירין (ג), כגון תרומה וכיוצא בה שלא יתכן להיות מותרות לזר לעולם, אפילו בדרבנן לא בטיל, דתניא ליטרא קציעות שדרסה על פי עיגול ואינו יודע כו', עד ר' יהושע אמר אפילו יש שם ג' מאות לא יעלו, ש"מ כיון דלא בטיל ברוב רבנן היא דאחמרו עלה, ועלה אמר ר' יהושע אפילו לא יעלו, דסבר ר' יהושע אפילו מדרבנן לא בטיל. וכן ביצת טריפה.

מסורת הש"ס

א) [לקמן ד.] שבת דף מג., ב) אבל לרב נחמן לא פריך דמוקמה ממילא והכי פירש דאוריתא [כספק מוכן דאסור לקמן כד:], מ"ר], ג) [שבת לה. וע"ג], ד) [עשיות וכן אות' במהר"ם], ה) [לקמן לט. יבמות פב. ב"מ מג.], ו) [מולין ק.] יבמות עב., ז) ערלה פ"ג מ"ו יבמות דף פח., ח) [ע"ז עד.], ט) [ע"ז עד. ערלה פ"ג מ"ז], י) [יבמות עב.], כ) [עיינתא דר"מ וריש גם כל תרומת לשון זה ליתא בכתבי יד ועיקר הני תנאי דמתניתין אלבר מוכמים דף עב.], ל) יבמות עב. תרומות פ"ד מ"ו [ובעמפת תרומות פ"ה], מ) [קידושין מ:], נ) [הר"ש מפיג ע"ז מתמה מ' פ"ב דערלה דאי"ל הרים ס"ש מ"ו פ"ג דערלה], ס) דבור זה סייר לעיל לפני ד"ה אבל, ע) עיין כרש"ל, פ) [ע"ל ממסנה קטיל].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי איכא למימר הרי ביצה הרבה פעמים ומכנת: (ב) ד"ה מגמן מין קטנית. כ"כ יקר פי' רש"י בפרוכה דף פא ובמס' ר"ה דף יב פרש"י שהוא מין תבלין: (ג) תדיה אבל יכי אסור לטלטל אינו אלא ביקה: (ד) ד"ה ומחמת וכו' יכהעתרוכות דקא מחמה אשמואל דקאמר ספק ספיקא:

גליון הש"ם

גמ' ביצא אתאן לספק טרפה. עי' תולין דף סד ע"א תוד"ה אם אסם ריקמה וכשיטה מקובלת בכ"ק דף מז ע"א ד"ה מאי טעמא:

לעזי רש"י

פיגוג"ר [פיגוגרי"ן]. הילבה [גרגרנית יונית, אמה המשמש לחבלין].

מוסף רש"י

לכסות בה את הכלי. לסתום פי גלוזות (שבת מג.), כל שדרכו לימנות שנינו. שיש בו אדם המקפידין במנינם ומונין אותה למכור במנין, שנינו בהן משנה דתוליי תלמן (מנחות עב.), את שדרכו לימנות. שדרכו מיוחד לכך שאין לך אדם המיוסף עליהן יתירה לגוקה ולא מוכר אלא מנין (שם) מיוחד למנין הוא דלא בטל, כגון תבלין, אבל דבר העשוי לעמנות בטל (חולין ק.). פיגוגר"ר, מין קטנית הוא ולמתק הקדירה כמ (יבמות פא.) לו: מין תבלין ומשונין מאד שלף עשם בתן שיר לפרי (זבחים עב.). ידלקו. כלאים כדריפה. דכתיב תוקדש, תוקד אם (יבמות שם). המשך בעמוד הבא.

ה) [לקמן ד.] שבת דף מג., ו) אבל לרב נחמן לא פריך דמוקמה ממילא והכי פירש דאוריתא [כספק מוכן דאסור לקמן כד:], מ"ר], ז) [שבת לה. וע"ג], ח) [עשיות וכן אות' במהר"ם], ט) [לקמן לט. יבמות פב. ב"מ מג.], י) [מולין ק.] יבמות עב., יא) ערלה פ"ג מ"ו יבמות דף פח., יב) [ע"ז עד.], יג) [ע"ז עד. ערלה פ"ג מ"ז], יד) [זבחים עב.], טו) [עיינתא דר"מ וריש גם כל תרומת לשון זה ליתא בכתבי יד ועיקר הני תנאי דמתניתין אלבר מוכמים דף עב.], טז) תרומות פ"ד מ"ו [ובעמפת תרומות פ"ה], יז) [קידושין מ:], יח) [הר"ש מפיג ע"ז מתמה מ' פ"ב דערלה דאי"ל הרים ס"ש מ"ו פ"ג דערלה], יט) דבור זה סייר לעיל לפני ד"ה אבל, כ) עיין כרש"ל, כא) [ע"ל ממסנה קטיל].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com